



Business Ethics: A Real World Approach, by Andrew Ghillyer.

สมชาย ศุภธาดา

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Business Ethics: A Real World Approach, by Andrew Ghillyer.

New York: McGraw-Hill/Irwin, 2008, 287 pages.

ในชีวิตคนทำงานต้องพบความกดดันที่เป็นประเด็นปัญหาด้านจริยธรรมไม่วันใดก็วันหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรธุรกิจที่มีผลประโยชน์มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของกิจการ หนังสือบางๆ เล่มนี้มีวัตถุประสงค์ที่ให้ความรู้และแนวทางสำหรับพนักงานระดับที่ไม่ใช่ผู้บริหารในการจัดการกับปัญหาจริยธรรมธุรกิจที่อาจเกิดขึ้นในการทำงานประจำวันโดยทั่วไป โดยไม่เน้นแนวคิดที่เป็นนามธรรมหรือข้อโต้แย้งเชิงปรัชญาที่เกี่ยวกับจริยธรรมธุรกิจ แต่จะเน้นที่ประเด็นหรือสถานการณ์ที่เป็นตัวอย่างกรณีศึกษาเป็นจำนวนมากให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงจรรยาบรรณการดำเนินธุรกิจที่กิจการวางไว้เข้ากับ การตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

“ ความสลับซับซ้อนของจริยธรรมธุรกิจอยู่ที่เมื่อเราเผชิญกับสถานการณ์ที่ระบบคุณค่าของสังคมหรือของบุคคลขัดแย้งโดยตรงกับการกระทำที่ตนต้องตัดสินใจเลือก ซึ่งผู้เขียนได้จัดประเภทของความขัดแย้งไว้เป็น 4 ประเภท การเข้าใจประเภทของความขัดแย้งน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการการแก้ปัญหาที่มีลักษณะข้อขัดแย้งด้านจริยธรรม ”

หนังสือแบ่งเป็น 3 ส่วนหลักได้แก่ ส่วนที่ 1 การนิยามความหมายของจริยธรรมธุรกิจในสองบทแรก ส่วนที่ 2 ว่าด้วยภาคปฏิบัติของจริยธรรมธุรกิจที่มีทั้งหมดหกบท และปิดท้ายด้วยส่วนที่ 3 กล่าวถึงแนวโน้มอนาคตของจริยธรรมธุรกิจในอนาคต

ความสลับซับซ้อนของจริยธรรมธุรกิจอยู่ที่เมื่อเราเผชิญกับสถานการณ์ที่ระบบคุณค่าของสังคมหรือของบุคคลขัดแย้งโดยตรงกับการกระทำที่ตนต้องตัดสินใจเลือก จุดเริ่มต้นของหนังสือจึงให้น้ำหนักในการวางพื้นฐานด้านคำนิยามความหมายของ “จริยธรรม” โดยกล่าวถึงพื้นฐานเบื้องต้นที่ทุกศาสนาสอนคล้ายๆ กันคือให้คำนึงถึงห้วงอกเขาหัวอกเราและขยายไปจนถึงการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ร่วมรับความเสี่ยง (stakeholders) ทุกกลุ่มในเชิง “จริยธรรมธุรกิจ” ที่น่าสนใจคือการจัดประเภทของความขัดแย้งไว้เป็น 4 ประเภท กล่าวคือ เลือกระหว่างความจริงกับความจงรักภักดีต่อองค์กร เลือกระหว่างผลลัพธ์ระยะสั้นกับระยะยาว เลือกระหว่างความยุติธรรมและความบริวาร (ไม่รู้รวมถึงความสมานฉันท์ในปัจจุบันหรือเปล่า) และสุดท้าย เลือกระหว่างผลกระทบต่อส่วนบุคคลกับผลกระทบต่อชุมชนในวงกว้าง การเข้าใจประเภทของความขัดแย้งน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการการแก้ปัญหาที่มีลักษณะข้อขัดแย้งด้านจริยธรรม

ในส่วนที่สองของหนังสือที่พูดถึงภาคปฏิบัตินั้น ลงรายละเอียดที่ประเด็นปัญหาแต่ละแผนก/ฝ่ายภายใน

กิจการ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายวิจัยและพัฒนา ฝ่ายการตลาด ฝ่ายบัญชีและการเงินต้องเจอลักษณะเนื้อการทำงานของตัวเอง หากในหนังสือโยงต่อไปยังเรื่องความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของภาคธุรกิจ (CSR) พูดถึงเรื่องการกำกับดูแลกิจการ (CG) และปิดท้าย ด้วยเรื่องการสอดส่องพฤติกรรมของพนักงานโดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นการป้องปรามพฤติกรรมที่ขัดกับจริยธรรมธุรกิจแต่ในขณะเดียวกันอาจถือเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลด้วย ซึ่งแนวคิดด้านกฎหมายเช่น vicarious liability ที่ให้ผู้บริหารต้องรับผิดชอบกับการกระทำของลูกน้อง หรือเรื่อง cyberliability นับเป็นสิ่งใกล้ตัวที่เปิดมุมมองเกี่ยวกับ computer ethics ได้อย่างน่าสนใจ ควรที่ผู้บริหารต้องพิจารณาประกอบในการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่

โดยความเห็นส่วนตัวคิดว่าบทที่ 7 ว่าด้วย การเป่านกหวีดสามารถนำไปปรับใช้ในทางปฏิบัติได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ที่กล่าวไว้ก่อนหน้ากรณีการเป่านกหวีดอาจพิจารณาได้จากมุมมองที่เป็นการส่งเสริมจริยธรรมธุรกิจ หรือในบางสถานการณ์ การเป่านกหวีดอาจเป็นการกระทำที่ขัดกับจริยธรรมถ้าหากพนักงานกระทำไปเพื่อมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตนบางประการที่จะได้รับหากเรื่องราวอื้อฉาวที่เป่านกหวีดไปนั้นปรากฏต่อสื่อมวลชน หรือมีการขยายผลนำสู่กระบวนการบังคับคดีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้เป่านกหวีดเองต้องตั้งใจให้ดีถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจ

ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตที่ธุรกิจมีการขยายการค้าดำเนินงานธุรกิจข้ามชาติระหว่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีพรมแดนดังที่เราได้ประจักษ์เห็น Andrew Ghillyer จึงสรุปในสองบทสุดท้ายพาผู้อ่านไปสำรวจประเด็นว่าการที่จะ implement global code of conduct จะเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรในเมื่อแต่ละประเทศยังมีความแตกต่างในมาตรฐานและหลักการทางด้านจริยธรรม และถ้าหากมาตรฐานด้านจริยธรรมของสองประเทศขัดแย้งกันจะเกิดอะไรขึ้นเป็นต้น โดยบทสุดท้ายพูดถึงการดำเนินการในแนวรุกว่าทำอย่างไรธุรกิจจึงจะดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเชิงจริยธรรม ที่สามารถยืนต้นความท้าทายรอบด้านในระยะยาวได้ ผู้เขียนหนังสือเห็นว่านโยบายธุรกิจไม่ควรก่อกำเนิดมาจากปฏิกิริยาด้านลบที่มีต่อกฎระเบียบ หรือด้วยความเป็นห่วงเกรงจะเป็นคดีความฟ้องร้องมูลค่ามหาศาล แต่น่าจะกำหนดกลยุทธ์นโยบายธุรกิจจากพื้นฐานความพยายามในเชิงบวกในอันที่จะสร้างกำไรตอบแทนให้ผู้ถือหุ้น สร้างพนักงานที่มีความสุขในการทำงาน สร้างลูกค้า/supplier ที่มีรอยยิ้มประทับใจ และการเป็น good corporate citizen อย่างแท้จริงมากกว่า

แม้เป็นหนังสือบางเล่มเล็ก แต่จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ตัวอย่างจริง กรณีศึกษา สถานการณ์ที่จัดสนใจในบริบทของหลายๆ ประเทศที่ผู้เขียนเปรียบเทียบ และมีการตั้งประเด็นคำถามเชิงจุดประกายที่ผู้อ่านทั่วไปและนักศึกษาสามารถนำไปอภิปรายความในหลากหลายแง่มุม นอกจากนี้ในภาคผนวกที่มีทั้งหมด 73 หน้าท้ายเล่มนั้นยังใช้เป็นแหล่งอ้างอิงได้เป็นอย่างดี

เพราะมีรายละเอียดเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือจรรยาบรรณสำหรับพนักงานปฏิบัติเฉพาะด้าน ไม่ว่าจะเป็นการตลาด ผู้สอบบัญชี ผู้ตรวจสอบภายใน ผู้ปฏิบัติทางด้านสื่อสารมวลชน ผู้ปฏิบัติด้านคอมพิวเตอร์ รวมถึงการแต่เสียชีวิตเท่าที่สังเกตยังขาดจรรยาบรรณของแพทย์และผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย ซึ่งถ้าเราเข้าใจจะทำให้สมบูรณ์แบบที่เดียว

สำหรับภาคผนวกที่ค่อนข้างเขียนไว้ดีคือภาคผนวกที่ 5 ที่หยั่งรากลึกลงไปในการบัญชีสามขา (triple bottom line accounting) ซึ่งเต็มไปด้วยข้อถกเถียงทั้งฝ่ายสนับสนุนและคัดค้านการรายงานในรูปแบบนี้ ผู้อ่านที่ต้องการทราบประวัติความเป็นมาและประเด็นอภิปรายต่างๆ จะได้ข้อสรุปที่ค่อนข้างชัดเจน อย่างไรก็ตามหากต้องเลือกภาคผนวกมีตัวอย่างมาตรฐานวัดที่เป็นองค์ประกอบของแต่ละด้านในสามด้านของการบัญชีสามขาจะช่วยให้ความเข้าใจได้ดีและทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดยิ่งขึ้นในประเด็นที่มีการถกเถียงกัน

มองในภาพรวมหนังสือเล่มนี้หากจะใช้เป็นตำราเรียนถือเป็นทางเลือกที่ดีเล่มหนึ่ง ทั้งนี้เหมาะสำหรับผู้อ่านโดยทั่วไปและนักศึกษาที่มีเวลาจำกัดที่ต้องการทำความเข้าใจและศึกษาเรื่องจริยธรรมธุรกิจให้ครบถ้วนทุกด้าน รูปแบบการเขียนมีเนื้อหากระชับ ตรงประเด็น ผากคำถามให้ฝึกคิดวิเคราะห์ และอุดมไปด้วยข้อมูลที่ใช้อ้างอิงได้ตามที่กล่าวถึงในภาคผนวก นับเป็นหนังสือที่น่าสนใจเล่มหนึ่งที่หยิบนำมาฝากทุกท่าน